

Η προσφορά του Μοναχισμού στην Εκκλησία και το Γένος

/ [Ιερές Μονές](#)

Ακολουθεί η Ομιλία που εκφώνησε στον κατανυκτικό εσπερινό της 28ης Μαρτίου στο Καθολικό της Ιεράς Μονής Ασωμάτων Πετράκη, ο Αρχιμ. π. Αλέξιος Γιαννιός.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ:

“Η προσφορά του Ορθόδοξου Μοναχισμού στην Εκκλησία και το Γένος μας”,

Αλεξίου Ιερομονάχου, Μετοχιάρη Ιεράς Μονής Ταξιαρχών Αστερίου Υμηττού

Με τη Χάρη του Θεού και το πολύ έλεός Του, ήδη βρισκόμαστε στην είσοδό μας,

για να
διανύσουμε λειτουργικά, την τρίτη εβδομάδα των Αγίων Νηστειών. Ζούμε στον
απόηχο της
λαμπρής εορτής της προηγούμενης Α΄ Κυριακής των Νηστειών, της Κυριακής της
Ορθοδοξίας,
αλλά και της σημερινής Β΄ Κυριακής, που από πολλούς χαρακτηρίζεται ως Κυριακή
της
Ορθοπραξίας. Ακόμη ζήσαμε και βιώσαμε κατά την προηγούμενη εβδομάδα, την
μεγάλη
Δεσποτικοθεομητορική εορτή του Ευαγγελισμού της Κυρίας Θεοτόκου, που
αποτελεί την
αφετηρία όλων των εορτών, αλλά και την ανάπλαση του ανθρωπίνου γένους από
τον θάνατο
που γεύτηκε με την παρακοή του στο Δημιουργό Θεό. Κατά την μεγάλη αυτή
εορτή, φέτος
εορτάσαμε ιδιαίτερα εμείς οι Έλληνες, την συμπλήρωση διακοσίων ετών, από την
εθνική μας
παλιγγενεσία.

Την πρώτη Κυριακή, που εορτάσαμε την Νίκη και τον θρίαμβο της Ορθοδόξου ημών Πίστεως,

κατά πασών των αιρέσεων, πρωτοστάτες και αρχηγοί σ' αυτόν τον αγώνα, ήταν οι Όσιοι

Πατέρες, οι μοναχοί και αρχιμανδρίτες των μοναστηριών της Χριστιανοσύνης, με αρχηγό τον

Άγιο Θεόδωρο τον Στουδίτη, τον Όσιο Ισαάκιο τον Θαυματουργό, τον Όσιο Ιλαρίωνα τον

αρχιμανδρίτη και ηγούμενο της Μονής των Δαλμάτων, τον Όσιο Συμεών τον Στυλίτη, τον Όσιο

Θεοφάνη ηγούμενο του Μεγάλου Αγρού, τον Όσιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό¹ και τόσους άλλους.

Ιδιαίτερα μας προτρέπει το Ιερό κείμενο του Συνοδικού της Κυριακής της Ορθοδοξίας:

«Τούτων τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας μέχρι θανάτου ἄθλοις τε καὶ ἀγωνίσμασι καὶ διδασκαλίαις

παιδαγωγεῖσθαι τε καὶ κρατύνεσθαι Θεὸν ἐκλιπαροῦντες, καὶ μιμητάς τῆς ἐνθέου αὐτῶν

πολιτείας μέχρι τέλους ἀναδεικνύσθαι ἐκδυσσωποῦντες, ἀξιωθεῖμεν τῶν ἐξαιτουμένων»².

Στην Δεύτερη Κυριακή σήμερα εορτάσαμε τον Θεολόγο τον Μέγα, το ιερόν όργανον,

Πνεύματος Αγίου διχθέντα, τον Θεῖον Γρηγόριον τον Παλαμά³. Η σημερινή εορτή χαρακτηρίζεται ως η Κυριακή της Ορθοπραξίας και αποτελεί την συνέχεια της προηγούμενης

Κυριακάτικης εορτής. Ο Θεῖος Γρηγόριος ο Παλαμάς που ασκήθηκε στον ιερό Άθωνα και

προέρχεται από το ευωδιαστό Περιβόλι της Παναγίας μας και με την Χάρη του Αγίου

Πνεύματος, κατατρόπωσε την αιρετική διδασκαλία των Λατίνων μοναχών Βαρλαάμ και

Ακινδύνου, των Καλαυρών. Με το θεόπνευστο έργο του «ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων»,

αποδεικνύει ότι το φως εκείνο που έβλεπαν οι μοναχοί του Αγίου Όρους λέγοντας την

μονολόγιστη ευχή του Ιησού ήταν οι άκτιστες ενέργειες του Θεού.

Και τις δύο αυτές Κυριακές εορτάζονται οι μεγάλοι Πατέρες οι οποίοι εδογμάτισαν

με τα

συγγράμματα, και τους λόγους τους, και με το φωτισμό του Αγίου Πνεύματος εισήλθαν στο

απόκρυφο κάλλος του γράμματος και μας παρέδωσαν «άνόθευτη τὴν ἅπαξ παραδοθεῖσα τοῖς

ἁγίοις πίστιν»⁴. Οι Ἅγιοι Πατέρες, μέσα στα ιερά καταφύγια της αγάπης του Θεού, τα Θεία

καθιδρύματα, τις Ιερές Μονές, στα σπήλαια και τις οπές της γης, με την προσωπική τους

άσκηση, την κάθαρση από τα πάθη, και την απόκτηση των αρετών κατόρθωσαν κατά τον λόγο

του αββά Ησαΐα⁵, να γίνουν ψαλτήρια τερπνά, και θυσιαστήρια που προσέφεραν στο Θεό την

ίδια τη ζωή τους. Ο λόγος του Γεροντικού είναι χαρακτηριστικός: «δώσε αίμα και λάβε πνεύμα»

μας συμβουλεύει ο Αββάς Λογγίνος⁶. Και όντως οι Θεοφόροι Πατέρες και Θεολόγοι της

πίστεώς μας, μέσα στις πνευματικές τους παλαίστρες, έδωσαν αυτήν την πνευματική μάχη και

νικώντας τον ίδιο τους τον εαυτό και το θέλημά τους, φωτίστηκαν και έγιναν «αστέρες

πολύφωτοι του νοητού στερεώματος της Εκκλησίας». Οι Όσιοι της Εκκλησίας μας⁷ εγκατέλειψαν τον κόσμο και τα «έν κόσμῳ» όχι γιατί μίσησαν τους ανθρώπους, αλλά το κοσμικό φρόνημα.

Δεν έφυγαν από τον κόσμο μόνο τοπικά και πήγαν στο μοναστήρι ή στην έρημο, αλλά κυρίως τροπικά εγκαταλείποντας οτιδήποτε κοσμικό και σχετιζόμενο με το κοσμικό

φρόνημα και την αμαρτία. Αγάπησαν την άσκηση, αγάπησαν τον Ευαγγελικό τρόπο ζωής,

αγάπησαν την συνεχή κάθαρση του νοός, από οποιαδήποτε σκέψη πονηρή.

Κατά τον ανατόμο της ψυχής όσιο Ιωάννη, τον Συγγραφέα της Κλίμακος τον Σιναΐτη, τι εστί

μοναχός: «Μοναχός ἐστίν τάξις καὶ κατάστασις ἄσωμάτων ἐν σώματι ὑλικῷ καὶ ρυπαρῷ

ἐπιτελουμένη. Μοναχός ἐστί βία φύσεως διηνεκῆς καὶ φυλακὴ αἰσθήσεων ἀνελλιπής»⁸.

Εξ αφορμής των Ιερών προσώπων που εορτάσαμε αυτές τις δύο Κυριακές, που προέρχονταν

από τα μοναστήρια αλλά και για τον σπουδαίο ρόλο που έπαιξαν αυτά στον επαναστατικό αγώνα του Γένους μας, θα ήθελα να στρέψω τον λόγο μου. Κατά τον λόγο ενός σύγχρονου Αγιορείτου Καθηγουμένου ένας αγωνιζόμενος Χριστιανός ή θα πρέπει να είναι μοναχός ή αν είναι λαϊκός να εμπνέεται από την Ευαγγελική ζωή, που προσπαθούν να ζουν οι μοναχοί στο κοινόβιο μοναστήρι. Ο λόγος του μεγάλου αββά της Σιναϊτικής ερήμου Ιωάννου της Κλίμακος πάλι χαρακτηριστικός: «Φῶς μὲν μοναχοῖς Ἄγγελοι, φῶς δὲ πάντων ἀνθρώπων, πολιτεία»⁹. Ο γνήσιος ορθόδοξος μοναχισμός ακολουθεί την ησυχαστική και νηπτική παράδοση των Οσίων Πατέρων και ασκητών που σκοπό έχει την πνευματική τελείωση, έχοντας εσχατολογικό προσανατολισμό, χωρίς να σχετίζεται με εκκοσμικευμένες δραστηριότητες και δεν περιορίζεται σε προσφορά έντονου κοινωνικού αντιβισμού εις βάρος της θυσιαστικής και προσευχητικής του αποστολής.

Πόσο αλήθεια είναι παρεξηγημένος σήμερα ο όρος μοναχός, μοναχισμός, μοναστήρι, μοναχική ζωή; Ίσως και εμείς οι εκκλησιαστικοί ταγοί να δώσαμε κακές εξετάσεις, να απομακρυνθήκαμε από την αγγελοπαράδοτη βιοτή των αληθινών Οσίων μοναχών, να πέσαμε στην αίρεση του Γερωντισμού που επικρατεί στις τάξεις του Ιερού Κλήρου, από ανθρώπους που είναι άγευστοι από την μοναχική βιοτή, προσπαθώντας όχι να αποκτήσουν μαθητές «ἐν Χριστῷ» και τέκνα πνευματικά, αλλά οπαδούς.

Τι είναι όμως ο ορθόδοξος μοναχισμός; Είναι ένας από τους πανάρχαιους εκκλησιαστικούς θεσμούς ο οποίος γνώρισε, στο διάβα των αιώνων, εξελίξεις και σχηματικές αλλαγές στην οργάνωσή του, αλλά στην ουσία του παραμένει αμετάτρεπτος και αναλλοίωτος με σαφή

προσανατολισμό και σκοπό¹⁰. Η μοναχική ζωή εμφανίζεται στην Εκκλησία κατά τον 4ο αιώνα

αλλά οι ρίζες της ανάγονται ήδη στην Αποστολική εποχή. Οι πρώτοι χριστιανοί που απομακρύνθηκαν από τον κόσμο τον 3ο αιώνα και αναζήτησαν την ησυχία, δηλαδή την

αφιέρωση στο Θεό μέσα στη μοναχική ζωή και τη γαλήνη της αδιάλειπτης προσευχής στην

ερημία, ονομάζονται Αναχωρητές. Ζούσαν απομονωμένοι «έν προσευχῇ», εργάζονταν ατομικά

και τελούσαν τις Συναξείς στο Κυριακό για την Κοινή Λατρεία. Αρνούνταν την κοσμική ζωή, τα

υλικά αγαθά και τις απολαύσεις. Εν συνεχεία σχηματίστηκαν οι Λαύρες που ήταν ολόκληρο

χωριό αποτελούμενο από καλύβες με κέντρο Συναξής και εδώ το Κυριακό¹². Ενώ ένα βήμα

παραπάνω από το σύστημα της Λαύρας είναι το Κοινοβιακό σύστημα, διοργανωτής του οποίου

υπήρξε ο Όσιος Παχώμιος. Στην Ιστορία της ορθοδόξου Ανατολής οι ερημίτες, οι αναχωρητές,

οι ασκητές, οι στυλίτες αλλά και οι μεγάλες μοναστικές κοινότητες θα κηρύξουν, θα

αναγγείλουν, θα υπενθυμίσουν ότι ο σκοπός της μοναχικής ζωής αλλά και όλων των

βαπτισμένων Χριστιανών είναι η επίτευξη κατά το δυνατόν της «έν Χριστῷ» τελειότητας.

Ο μοναχισμός ως γνήσιος εκφραστής της αυθεντικής εκκλησιαστικής παραδόσεως λειτουργεί ως οδοδείκτης της πορείας που πρέπει να ακολουθηθεί για τη βίωση αυτής της τελειότητας. Οι

μοναχοί διανύουν τα στάδια της θεραπευτικής αγωγής και τα διδάσκουν σε όλους τους

χριστιανούς παθόντες και μαθόντες τα Θεία, ως εμπειρίες. Όλοι οι απόγονοι του Αδάμ πρέπει

να διανύσουν τα στάδια της καθάρσεως, του φωτισμού και της θεώσεως, πορεία όχι μόνο των

μοναχών αλλά όλων των αγωνιστών χριστιανών, για να φθάσουν στην τελειότητα και την κατά

χάριν θέωση.

Η προσφορά του ορθόδοξου μοναχισμού από την γέννησή του έως σήμερα είναι

τεράστια.

Διατηρεί κατά πρώτο λόγο ακέραια τη μέθοδο θεραπείας από τα πάθη και κατά δεύτερο λόγο

αίρει με αυταπάρνηση τον σταυρό της δογματικής ακρίβειας. Πολύτιμη και πολύμορφη είναι

η προσφορά του μοναχισμού στην Εκκλησία, την Κοινωνία, τον Πολιτισμό. Ο μοναχισμός για

την Εκκλησία αποτελεί πηγή ανεφοδιασμού και ανατροφοδότησης. Οι μοναχοί συντηρούν και

διατηρούν την πολύτιμη κληρονομιά της Εκκλησιαστικής αλλά και της Εθνικής Παράδοσης.

Συμβάλλουν στην ανάπτυξη όλων των μορφών της εκκλησιαστικής τέχνης, ποίησης, μουσικής

και ζωγραφικής.

Σημαντική είναι η προσφορά του μοναχισμού στην κοινωνία διαχρονικά. Το πολύμορφο

κοινωνικό έργο του μοναχισμού έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης ειδικών επιστημόνων. Οι

μονές διατηρούσαν και συντηρούσαν ιδρύματα Κοινής ωφέλειας (νοσοκομεία, πτωχοκομεία,

γηροκομεία, ξενώνες κ.ά.). Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Ιερά Μεγίστη Μονή του Βατοπαιδίου

στο Άγιον Όρος που η προσφορά της ξεπερνάει τα σύνορα της Ελλάδος και φτάνει σε όλες

σχεδόν τις ορθόδοξες χώρες από την κτήση της έως και σήμερα.

Και για να φτάσουμε στην πρόσφατη εθνική μας επέτειο, που εκτός από τους εκκλησιαστικούς μας φορείς, κανείς ίσως δεν ενδιαφέρθηκε στην προσφορά του μοναχισμού

στο υπόδουλο γένος μας τα 400 χρόνια της Τουρκικής σκλαβιάς. Τα καстроμονάστηρά μας

ήταν αυτά που διατήρησαν ανόθευτη την ελληνοχριστιανική παράδοση και ταυτότητα. Οι

καλόγεροι ή «οι δάσκαλοι» όπως τους αποκαλούσαν στα καταγώγια των μονών, συγκέντρωναν

στο κρυφό σχολειό τα αγράμματα ελληνόπουλα, για να τα μάθουν τα ελληνικά γράμματα, με

εγχειρίδια το ψαλτήρι και το οκτωήχι. Το κρυφό σχολειό της Μονής Πεντέλης, της Μονής

Αστερίου, της Μονής Καισαριανής, και τόσα, μα τόσα ακόμη, στον Ελλαδικό χώρο μαρτυρούν τη διακονία αυτή των μονών στο Γένος μας.

Στον Πολιτισμό επίσης η προσφορά του μοναχισμού είναι αξιοσημείωτη. Η προσφορά και αυτής της Γεραράς ημών Μονής των Ασωμάτων Πετράκη, στο γένος, την πατρίδα, την πόλη αυτή, στον πλανήτη όλο μέσω των ερτζιανών είναι τεράστια. Αν υπολογιστούν τα εκτάρια γης που έχουν δωρηθεί από αυτήν στην Πατρίδα για να χτιστούν ευαγή ιδρύματα τότε θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε το μέγεθος της δωρεάς.

Οι ιερές μονές αποτέλεσαν κέντρα πνευματικών ζυμώσεων και εργαστήρια αντιγραφής και διαφύλαξης κειμένων της αρχαιοελληνικής και της εκκλησιαστικής γραμματείας. Οι μοναχοί ιδίως των Κοινοβιακών μονών αναβιώνουν και προβάλλουν το γνήσιο υπόδειγμα αδελφικής και χριστιανικής ζωής. Προσεύχονται για όλους τους ανθρώπους και διατηρούν ανόθευτη την παραδοσιακή λατρεία της Εκκλησίας.

Έτσι λοιπόν βλέπουμε ότι οι μοναχοί δεν εγκαταλείπουν τον κόσμο γιατί τον φοβούνται, αλλά γιατί αγαπούν τον Θεό πέρα από όλα και πάνω από όλα. Δεν έχουν δειλία για τα «έν τῷ κόσμῳ» συμβαίνοντα, γιατί αυτοί πολεμούν συνεχώς με τον διάβολο και τους αγγέλους του. Αρνούνται τη χαρά του γάμου και μπαίνουν μέσα στη μεγάλη οικογένεια της Εκκλησίας. Λένε με θεία αγάπη στο Χριστό το λόγο του μακαριστού Γέροντος του Μακρυνού π. Δαμασκηνού Κατρακούλη: «Κύριε όλα για σένα, μόνο για σένα¹³.

Κατά το λόγο του Γέροντος Εφραίμ του Βατοπαιδινού ο μοναχός φεύγει από τον κόσμο και ο κόσμος τον αναζητά στην έρημο για να ωφεληθεί από αυτόν και να μιμηθεί τον αγγελοειδή τρόπο της βιοτής του. Εξ αφορμής των τριών αυτών εορτών είδαμε την μεγάλη προσφορά των

μοναχών και των μοναστηριών στην πορεία της Εκκλησίας και του Γένους μας. Ας θυμηθούμε πριν πολλές φορές ρίξουμε τον λίθο του αναθέματος, ότι αυτά είναι τα προπύργια της Πίστεώς μας. Αυτά έδωσαν τροφή υλική και πνευματική στο Γένος μας και χάρι σ'αυτά είμαστε σήμερα ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 Συνοδικόν Κυριακής Τριώδιον εκδ. Απ. Διακονίας.
- 2 Συνοδικόν Κυριακής Τριώδιον εκδ. Απ. Διακονίας.
- 3 Εκ της Γ' ωδής του Κανόνος του Αγ. Γρηγορίου Τριώδιον εκδ. Απ. Διακονίας.
- 4 Επ. Ιούδα στ. 3.
- 5 Λόγοι Αββά Ησαΐα(Αρχιμ. Αιμιλιανού Σιμωνοπετρίτου).
- 6 Γεροντικό εκδ. Παπαδημητρίου Αθήνα 1970.
- 7 Δοξαστικό Κυριακής Αγ. Πατέρων, Μηναίο Οκτωβρίου εκδ. Απ. Διακονίας.
- 8 Λόγος Α' Περί Αποταγής Κλίμαξ (εκδ. Ι. Μονής Παρακλήτου 1991).
- 9 Κλίμαξ (εκδ. Ι. Μονής Παρακλήτου 1991).
- 10 Η Ιερά Μονή Αστερίου στο διάβα των αιώνων (Αρχιμ. Αλεξίου Γιαννιού 2020).
- 11 Σ. Αγουρίδη Μοναχισμός Αθήνα 1997.
- 12 Β. Στεφανίδη Εκκλ. Ιστορία Αθήνα 1959.
- 13 Δαμασκηνός Κατρακούλης (Μέγαρο 2006)

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΦΩΤΟ: ΑΡΧΕΙΟΥ